

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8701

Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester

GENDER, SCHOOL AND SOCIETY (P-VI)

Paper—I

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :— There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. What is the role of informal agencies in the process of socialization ? 7
2. Explain the concept of masculinity with various factors of influence. 7

SECTION—B

3. What do you mean by Gender Equality ? What are the problems faced to bring equality in education ? 7
4. What do you understand by the terms retention, stagnation and drop out of students from school ?

2+2+3=7

SECTION—C

5. Explain the factors that influence gender equality. 7
6. Do you think curriculum promotes gender bias in education system ? 7

SECTION—D

7. What efforts are made by non-government organizations in dealing with gender inequalities ? 7
8. What role is played by government in dealing with gender inequalities ? 7

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :—ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।
ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? 7
2. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ? ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ ? 7
4. ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ, ਠਹਿਰਾਓ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? 2+2+3=7

ਭਾਗ—ੲ

5. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 7
6. ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? 7
8. ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਮਾਜੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿੱਚ ਅਨੌਪਚਾਰਿਕ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? 7
2. ਪੁਰੁਸ਼ਤਵ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਸਾਥ ਇਸਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। 7

ਭਾਗ—ਖ

3. ਲੈਂਗਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਆਪਣਾ ਕੀ ਟਾਟਪਰ੍ਯ ਹੈ? ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਸਮਾਨਤਾ ਲਾਨੇ ਦੇ ਲਿਯੇ ਕਿਨ ਸਮਸ਼੍ਯਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨਾ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ? 7
4. ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਛਾਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਧਾਰਣਾ, ਠਹਰਾਵ ਅਓਰ ਡ੍ਰੌਪ ਆਊਟ ਤੋਂ ਆਪ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ? $2+2+3=7$

भाग—ग

5. लैंगिक समानता को प्रभावित करने वाले कारकों की व्याख्या कीजिए। 7
6. क्या आपको लगता है कि शिक्षा व्यवस्था में लैंगिक पूर्वाग्रह को पाठ्यक्रम बढ़ावा देता है ? 7

भाग—घ

7. लैंगिक असमानताओं से निपटने के लिये गैर-सरकारी संगठनों द्वारा क्या प्रयास किये जाते हैं ? 7
8. लैंगिक असमानताओं से निपटने में सरकार की क्या भूमिका है ? 7

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8702

**Bachelor of Education (B.Ed.) (Two Years)
(Semester System) 4th Sem.**

GUIDANCE & COUNSELLING (P-VII)

Paper—II

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. 'Guidance covers the whole spectrum of the educational world.' Discuss.
2. Discuss the principles of counselling.

SECTION—B

3. Mr. Rajesh is Xth Grade student, is very good in academics but very much introvert. Make the detailed Vocational and Personal Guidance plan for Mr. Rajesh.
4. Describe the role of teacher in providing Educational and Vocational guidance.

SECTION—C

5. What do you mean by Counter will, Rapport, Transference and Resistance in the context of Counselling ?

6. What are some examples of formal and informal counselling interview situations ? What does it mean to say that one should use a client-centered approach in the counseling interview ? What are some issues you should consider when evaluating the interview ?

SECTION—D

7. How you will identify a student who needs help through guidance and counselling in your school ? Select an appropriate counselling approach. Describe the techniques you will use to help the student. State the reasons for selecting the particular approach and techniques.
8. There is a strong relationship between guidance and counselling— Analyze. Differentiate between (i) Directive and Non Directive Counselling technique (ii) Counselling and Instructions (iii) Counselling and Advising.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਓ

1. 'ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਰਣ-ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।' ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ Xth ਗਰੇਡ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ। ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉ।
4. ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—ੲ

- ਸਲਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਛਾਸ਼ਕਤੀ, ਗੂੜ੍ਹੀ, ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
6. ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕੇਂਦ੍ਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ? ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ਸ

7. ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਰਾਹੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ? ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਉਹ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੱਸੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਗੇ। ਖਾਸ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
8. ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ — ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ :
(i) ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗੈਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਤਕਨੀਕ
(ii) ਪਰਾਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ (iii) ਪਰਾਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਗਾਡਡੇਂਸ ਐਥਿਕ ਗਤਿਵਿਧਿ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਰਨਾਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਰਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਪਰਾਮਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

भाग—ख

3. श्री राजेश Xth ग्रेड के छात्र हैं, शिक्षाविदों में बहुत अच्छे हैं लेकिन बहुत अंतर्मुखी हैं। श्री राजेश के लिए विस्तृत व्यावसायिक और व्यक्तिगत मार्गदर्शन योजना बनाएं।
4. शैक्षिक और व्यावसायिक मार्गदर्शन प्रदान करने में शिक्षक की भूमिका का वर्णन करें।

भाग—ग

5. परामर्श के संदर्भ में प्रति इच्छाशक्ति, घनिष्टता, स्थानांतरण और प्रतिरोध से आपका क्या अभिप्राय है ?
6. औपचारिक और अनौपचारिक परामर्श साक्षात्कार की स्थितियों के कुछ उदाहरण क्या हैं ? कहने का मतलब यह नहीं है कि परामर्श साक्षात्कार में एक ग्राहक केंद्रित दृष्टिकोण का उपयोग करना चाहिए ? साक्षात्कार का मूल्यांकन करते समय आपको किन मुद्दों पर विचार करना चाहिए ?

भाग—घ

7. आप ऐसे छात्र की पहचान कैसे करोगे जिसे आपके विद्यालय में मार्गदर्शन और परामर्श के माध्यम से मदद की आवश्यकता है। एक उचित परामर्श दृष्टिकोण चुनें। उन तकनीकों का वर्णन करें जिनका उपयोग आप छात्र की मदद करने के लिए करेंगे। विशेष दृष्टिकोण और तकनीकों को चुनते हुए कारणों को बताएं।
8. मार्गदर्शन और परामर्श के बीच एक मजबूत संबंध है। विश्लेषण करें। निम्नलिखित में अंतर करें : (i) निर्देशन और गैर निर्देशन परामर्श तकनीक (ii) परामर्श और निर्देश (iii) परामर्श और सलाह।

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8703

Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years

(Semester System) 4th Semester

INCLUSIVE EDUCATION (P-VIII)

Paper—III

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Explain the concept of Inclusive Education and discuss its principles. 7
2. Discuss the types of Exclusion with respect to Gender and Locale. 7

SECTION—B

3. What are the Provisions of Inclusive Education under Sarv Shiksha Abhiyan (SSA) ? 7
4. Elaborate the Aims and Objectives of Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan (RMSA). 7

SECTION—C

5. How Diversity in classroom can be addressed through Co-operative Learning Strategies ? 7
6. What are the Pedagogical Strategies for multi-sensory teaching ? 7

SECTION—D

7. Discuss Adaptive and Assistive Devices of ICT. 7
8. How family support can be involved in Inclusive Practices ? Discuss. 7

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਲੋਕੇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਏ.) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀ ਹਨ ? 7
4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਆਰ. ਐਮ. ਐੱਸ. ਏ.) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 7

ਭਾਗ—ੲ

5. ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 7
6. ਬਹੁ-ਸੰਵੇਦੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪੈਡਾਗੋਜੀਕਲ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕੀ ਹੈ ? 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਆਈ. ਸੀ. ਟੀ. ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
8. ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਵੇਂ ਸੰਮਿਲਤ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ शिक्षा की अवधारणा को समझाएं और इसके सिद्धांतों की चर्चा करें। 7
2. लैंगिक और लोकेल के संबंध में बहिष्करण के प्रकारों की चर्चा करें। 7

ਭਾਗ—ਖ

3. सर्व शिक्षा अभियान (एस.एस.ए.) के तहत समावेशी शिक्षा के प्रावधान क्या हैं ? 7

4. राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान (आर.एम.एस.ए.) के उद्देश्य और लक्ष्यों को विस्तृत करें। 7

भाग—ग

5. सहकारी शिक्षण रणनीतियों के माध्यम से कक्षा में विविधता को कैसे संबोधित किया जा सकता है ? 7
6. बहु-संवेदी शिक्षण के लिए शैक्षणिक रणनीतियां क्या है ? 7

भाग—घ

7. आई.सी.टी. के अनुकूली और सहायक उपकरणों की चर्चा करें। 7
8. समावेशी प्रथाओं में परिवार का समर्थन कैसे शामिल हो सकता है ? चर्चा करें। 7

Exam. Code : 110804
Subject Code : 8704

**Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester
SCHOOL MANAGEMENT (P-IX)
Paper-IV**

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. What do you understand by School Organization ? Discuss the need and functions of School Organization. 7
2. Which are various norms and conditions for getting a school affiliated with Punjab School Education Board ? 7

SECTION—B

3. Describe Total Quality Management in Education. 7
4. What should be qualities of manager aspiring for TQM ? Suggest strategies for implementing Total Quality Management (TQM). 7

SECTION—C

5. Explain the concept of leadership. Discuss need and importance of leadership. 7
6. 'Curricular activities form an integral part of the school curriculum'. Discuss. 7

SECTION—D

7. Explain the need and importance of school records. What records should be kept in modern secondary school ? 7
8. Write notes on :
 - (i) Stock Register
 - (ii) Admission Register. 7

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਕੂਲ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਸਕੂਲ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਇਕ ਸਕੂਲ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ ? 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 7
4. TQM ਲਈ ਚਾਹਵਾਨ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਕੁੱਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (TQM) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਸੁਝਾਓ। 7

ਭਾਗ—ੲ

5. ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 7
6. 'ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।' ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। ਆਧੁਨਿਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? 7
8. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰ
 - (ii) ਦਾਖਲਾ ਰਜਿਸਟਰ। 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਕੂਲ ਸੰਗਠਨ ਤੋਂ ਆਪਕਾ ਕਿਆ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਹੈ ? ਸਕੂਲ ਸੰਗਠਨ ਦੀ ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਔਰ ਕਾਰੀਆਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਥ ਏਕ ਸਕੂਲ ਨੂੰ ਸੰਬਫ਼ੁਲ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਕੌਨ ਸੇ ਵਿਭਿਨਨ ਮਾਨਕ ਔਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਹੈ ? 7

ਭਾਗ—ਖ

3. ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਮੇਂ ਕੁਲ ਗੁਣਵਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ। 7
4. TQM ਦੇ ਲਿਏ ਮਹਤਵਾਕਾਂਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੇਂ ਕਿਆ ਗੁਣ ਹੋਨਾ ਚਾਹਿਏ ? ਕੁਲ ਗੁਣਵਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (TQM) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕਾ ਸੁਝਾਵ ਦੇਂ। 7

भाग—ग

5. नेतृत्व की अवधारणा को समझाइए। नेतृत्व की आवश्यकता और महत्व पर चर्चा करें। 7
6. 'पाठ्यक्रम गतिविधियां स्कूल पाठ्यक्रम का एक अभिन्न हिस्सा है।' चर्चा करें। 7

भाग—घ

7. स्कूल रिकॉर्ड की आवश्यकता और महत्व को समझाएं। आधुनिक माध्यमिक विद्यालय में क्या रिकॉर्ड रखे जाने चाहिए ? 7
8. नोट लिखें :
 - (i) स्टॉक रजिस्टर
 - (ii) प्रवेश रजिस्टर। 7

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8706

Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years

(Semester System) 4th Semester

HEALTH AND PHYSICAL EDUCATION (CP-V)

Paper—V, Opt. (ii)

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :— There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Write about various objectives of health education.
2. Discuss the concept and importance of Physical Education.

SECTION—B

3. What is the relationship of Health and Physical Education with various languages ?
4. What is the relationship of Health and Physical Education with Social Sciences ?

SECTION—C

5. Differentiate between Communicable and Non-Communicable Diseases.
6. What are the causes of AIDS and write the preventive measures of AIDS.

SECTION—D

7. Write about the Nutritional needs of children.
8. Discuss the benefits of any two Yoga kriyas.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
2. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?
4. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ੲ

5. ਸੰਚਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਚਾਰੀ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
6. ਏਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

भाग—स

7. बच्चों की पोषण संबंधी जरूरतों के बारे में लिखें।
8. किसे वी दे योग कृतिओं के लाभों के बारे में चर्चा करें।

(Hindi Version)

नोट :— कुल आठ प्रश्न हैं। विद्यार्थी कोई पांच प्रश्न करें। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

भाग—क

1. स्वास्थ्य शिक्षा के विभिन्न उद्देश्यों के बारे में लिखें।
2. शारीरिक शिक्षा की अवधारणा और महत्व पर चर्चा करें।

भाग—ख

3. विभिन्न भाषाओं के साथ स्वास्थ्य और शारीरिक शिक्षा का क्या संबंध है ?
4. सामाजिक विज्ञान के साथ स्वास्थ्य और शारीरिक शिक्षा का क्या संबंध है ?

भाग—ग

5. संचारी और गैर-संचारी रोगों के बीच अंतर करें।
6. एड्स के क्या कारण हैं ? एड्स के निवारक उपाय लिखें।

भाग—घ

7. बच्चों की पोषण संबंधी जरूरतों के बारे में लिखें।
8. किन्हीं दो योग क्रियाओं के लाभों पर चर्चा करें।

Exam. Code : 217701
Subject Code : 5918

Master of Education (M.Ed.) (Two Years) 1st Sem.
**INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH
METHODOLOGY**

Paper—III

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—70

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Discuss meaning and nature of educational research. Write a detailed note on some emerging trends in educational research.
2. Explain the following :
 - (i) Purpose of review of the literature
 - (ii) Framework of the research proposal.

SECTION—B

3. Why probability sampling is generally preferred in comparison to non-probability sampling ? Explain the procedure of selecting a simple random sample.
4. Write short notes on the following :
 - (i) Representation and biased samples
 - (ii) Quota sampling and snowball sampling.

SECTION—C

5. List the different methods of collecting data. Which one is the most suitable for conducting enquiring regarding welfare programme in India ? Explain its merits and demerits.

6. (i) Explain the uses of checklist and schedule.
(ii) Write the factors which influence validity of research.

SECTION—D

7. What do you understand by Spearman's coefficient of correlation ? Compute the Spearman's coefficient of correlation from the following data :
 X : 48 33 40 9 16 16 65 24 46 57
 Y : 13 13 24 6 15 4 20 9 6 19
8. Explain the following :
 (i) Biserial and point biserial correlation
 (ii) Null and alternate hypothesis
 (iii) Types of error.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ :
 (i) ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
 (ii) ਖੋਜ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਮੂਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਲਘੂ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 (i) ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਮੂਨੇ
 (ii) ਕੋਟਾ ਨਮੂਨਾਕਰਨ ਅਤੇ ਸਨੋਬਾਲ ਨਮੂਨਾਕਰਨ।

ਭਾਗ—ੲ

5. ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।
6. (i) ਚੈਕਲਿਸਟ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
(ii) ਉਹ ਕਾਰਕ ਲਿਖੋ ਜੋ ਖੋਜ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਸ

7. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਡੇਟਾ ਤੋਂ ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂਕ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :
X : 48 33 40 9 16 16 65 24 46 57
Y : 13 13 24 6 15 4 20 9 6 19
8. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ :
(i) ਦਿਭਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿੰਦੂ ਦਿਭਾਸ਼ੀ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ
(ii) ਨਲ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਧਾਰਣਾ
(iii) ਗਲਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਭੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਭੌਤਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਵਰੂਪ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਭੌਤਿਕ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਮੇਂ ਕੁਝ ਉਭਰਦੇ ਰੂਪਾਂਤਾਂ ਪਰ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
2. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਕੋ ਬਤਾਏ :-
(i) ਸਾਹਿਤਯ ਕੀ ਸਮੀਕਸ਼ਾ ਕਾ ਉਦੇਸ਼ਯ
(ii) ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਪ੍ਰਸ਼ਤਾਵ ਕੀ ਰੂਪਰੇਖਾ।

भाग—ख

3. गैर-संभावित नमूने की तुलना में संभावित नमूने को क्या अग्रसंद किया जाता है ? एक सरल यादृच्छिक नमूना चुनने की प्रक्रिया को समझाइए।
4. निम्नलिखित पर लघु नोट लिखें :-
- (i) प्रतिनिधित्व और पक्षपाती नमूने
 - (ii) कोटा नमूनाकरण और स्नोबॉल नमूनाकरण।

भाग—ग

5. डेटा एकत्र करने के विभिन्न तरीकों की सूची बनाएं। भारत में कल्याकारी कार्यक्रम के विषय में संवाही पृष्ठताछ करने के लिए सबसे उपयुक्त तरीका कौन-सा है ? इसके गुणों और अवगुणों की व्याख्या कीजिए।
6. (i) चेकलिस्ट और शेड्यूल के उपयोग की व्याख्या करें।
(ii) उन कारकों को लिखें जो अनुसंधान की वैधता को प्रभावित करते हैं।

भाग—घ

7. स्पीयरमैन के सहसंबंध के गुणांक से आप क्या समझते हैं ? निम्नलिखित डेटा से स्पीयरमैन के सहसंबंध गुणांक की गणना करें :-

X :	48	33	40	9	16	16	65	24	46	57
Y :	13	13	24	6	15	4	20	9	6	19

8. निम्नलिखित को बताइए :-
- (i) द्विभाषी और बिंदु द्विभाषी सहसंबंध
 - (ii) शून्य और वैकल्पिक परिकल्पना
 - (iii) त्रुटि के प्रकार।

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8701

Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester

GENDER, SCHOOL AND SOCIETY (P-VI)

Paper—I

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :— There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. What is the role of informal agencies in the process of socialization ? 7
2. Explain the concept of masculinity with various factors of influence. 7

SECTION—B

3. What do you mean by Gender Equality ? What are the problems faced to bring equality in education ? 7
4. What do you understand by the terms retention, stagnation and drop out of students from school ?

2+2+3=7

SECTION—C

5. Explain the factors that influence gender equality.
6. Do you think curriculum promotes gender bias in education system?

SECTION—D

7. What efforts are made by non-government organizations in dealing with gender inequalities?
8. What role is played by government in dealing with gender inequalities?

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :—ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ।
ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਮਾਜੀਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਦੀ ਕੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ? 7
2. ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਰਕਾਂ ਨਾਲ ਪੁਰਸ਼ਾਰਥ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ? ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਬਰਾਬਰੀ ਲਿਆਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੀਆਂ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ? 7
4. ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਦੀ ਰੁਕਾਵਟ, ਠਹਿਰਾਓ ਅਤੇ ਛੱਡਣ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ? 2+2+3=7

ਭਾਗ—ੲ

5. ਲਿੰਗ ਸਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। 7
6. ਕੀ ਤੁਹਾਨੂੰ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਲਿੰਗ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਉਤਸ਼ਾਹਤ ਕਰਦਾ ਹੈ? 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਗੈਰ-ਸਰਕਾਰੀ ਸੰਗਠਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ? 7
8. ਲਿੰਗ ਅਸਮਾਨਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕਿਹੜੀ ਭੂਮਿਕਾ ਅਦਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ? 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਮਾਜੀਕਰਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਯਾ ਮੇਂ ਅਨੌਪਚਾਰਿਕ ਏਜੇਂਸੀਆਂ ਦੀ ਕਿਆ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ ? 7
2. ਪੁਰੁਸ਼ਤਵ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਦੇ ਸਾਥ ਇਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਵਿਭਿੰਨ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਓ। 7

ਭਾਗ—ਖ

3. ਲੈਂਗਿਕ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇ ਆਪਕਾ ਕਿਆ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ? ਸਿੱਖਿਆ ਮੇਂ ਸਮਾਨਤਾ ਲਾਨੇ ਦੇ ਲਿਯੇ ਕਿਨ ਸਮਸਯਾਵਾਂ ਨੂੰ ਸਾਮਨਾ ਕਰਨਾ ਪੜ੍ਹਤਾ ਹੈ ? 7
4. ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਧਾਰਣਾ, ਠਹਰਾਵ ਅਤੇ ਡ੍ਰੌਪ ਆਊਟ ਦੇ ਆਪ ਕਿਆ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ? 2+2+3=7

भाग—ग

5. लैंगिक समानता को प्रभावित करने वाले कारकों की व्याख्या कीजिए। 7
6. क्या आपको लगता है कि शिक्षा व्यवस्था में लैंगिक पूर्वाग्रह को पाठ्यक्रम बढ़ावा देता है ? 7

भाग—घ

7. लैंगिक असमानताओं से निपटने के लिये गैर-सरकारी संगठनों द्वारा क्या प्रयास किये जाते हैं ? 7
8. लैंगिक असमानताओं से निपटने में सरकार की क्या भूमिका है ? 7

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8702

Bachelor of Education (B.Ed.) (Two Years)
(Semester System) 4th Sem.

GUIDANCE & COUNSELLING (P-VII)

Paper—II

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. 'Guidance covers the whole spectrum of the educational world.' Discuss.
2. Discuss the principles of counselling.

SECTION—B

3. Mr. Rajesh is Xth Grade student, is very good in academics but very much introvert. Make the detailed Vocational and Personal Guidance plan for Mr. Rajesh.
4. Describe the role of teacher in providing Educational and Vocational guidance.

SECTION—C

5. What do you mean by Counter will, Rapport, Transference and Resistance in the context of Counselling?

6. What are some examples of formal and informal counselling interview situations ? What does it mean to say that one should use a client-centered approach in the counseling interview ? What are some issues you should consider when evaluating the interview ?

SECTION—D

7. How you will identify a student who needs help through guidance and counselling in your school ? Select an appropriate counselling approach. Describe the techniques you will use to help the student. State the reasons for selecting the particular approach and techniques.
8. There is a strong relationship between guidance and counselling—Analyze. Differentiate between (i) Directive and Non Directive Counselling technique (ii) Counselling and Instructions (iii) Counselling and Advising.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. 'ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਵਿਦਿਅਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਰਣ-ਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਵਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।' ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ Xth ਗਰੇਡ ਦਾ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਹੈ। ਅਕਾਦਮਿਕ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੈ ਪਰ ਬਹੁਤ ਅੰਤਰਮੁਖੀ ਹੈ। ਸ਼੍ਰੀ ਰਾਜੇਸ਼ ਲਈ ਵਿਸਥਾਰਤ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉ।
4. ਵਿਦਿਅਕ ਅਤੇ ਕਿੱਤਾਮੁਖੀ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।

ਭਾਗ—੮

ਸਲਾਹ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਤੀ ਇੱਛਾਸ਼ਕਤੀ, ਗੂੜ੍ਹੀ, ਤਬਦੀਲੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਤੀਰੋਧ ਤੋਂ ਤੁਹਾਡਾ ਕੀ ਭਾਵ ਹੈ ?
ਰਸਮੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਇੰਟਰਵਿਊ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਕੀ ਹਨ ? ਕਹਿਣ ਦਾ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕਾਉਂਸਲਿੰਗ ਇੰਟਰਵਿਊ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਕੇਂਦਰਿਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨੀ ਹੈ ? ਇੰਟਰਵਿਊ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਹੜੇ ਮੁੱਦਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ?

ਭਾਗ—੯

7. ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਿਵੇਂ ਕਰੋਗੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਤੁਹਾਡੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਰਾਹੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ? ਸਲਾਹ ਦੇਣ ਦੀ ਉਚਿਤ ਪਹੁੰਚ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰੋ। ਉਹ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੱਸੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਲਈ ਵਰਤੋਗੇ। ਖਾਸ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਤਕਨੀਕਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੇ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ।
8. ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰੇ ਦੇ ਵਿਚਕਾਰ ਇੱਕ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਬੰਧ ਹੈ — ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ :
(i) ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਅਤੇ ਗੈਰ ਨਿਰਦੇਸ਼ਕ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਤਕਨੀਕ
(ii) ਪਰਾਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ (iii) ਪਰਾਮਰਸ਼ ਅਤੇ ਸਲਾਹ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—੧੦

1. ਗਾਡਡੇਂਸ ਭੌਤਿਕ ਗਤੀਵਿਧੀ ਦੇ ਪੂਰੇ ਵਰਣਕ੍ਰਮ ਨੂੰ ਕਰਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਰਚਾ ਕਰੋ।
2. ਪਰਾਮਰਸ਼ ਦੇ ਸਿਫ਼ਤਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

भाग—ख

3. श्री राजेश Xth ग्रेड के छात्र हैं, शिक्षाविदों में बहुत प्रशंसित हैं, लेकिन बहुत अंतर्मुखी हैं। श्री राजेश के लिए विस्तृत व्याख्या और व्यक्तिगत मार्गदर्शन योजना बनाएं।
4. शैक्षिक और व्यावसायिक मार्गदर्शन प्रदान करने में शिक्षक भूमिका का वर्णन करें।

भाग—ग

5. परामर्श के संदर्भ में प्रति इच्छाशक्ति, घनिष्ठता, स्थानांतरण और प्रतिरोध से आपका क्या अभिप्राय है ?
6. औपचारिक और अनौपचारिक परामर्श साक्षात्कार की स्थितियों के कुछ उदाहरण क्या हैं ? कहने का मतलब यह नहीं है कि परामर्श साक्षात्कार में एक ग्राहक केंद्रित दृष्टिकोण का उपयोग करना चाहिए ? साक्षात्कार का मूल्यांकन करते समय आपको किन मुद्दों पर विचार करना चाहिए ?

भाग—घ

7. आप ऐसे छात्र की पहचान कैसे करोगे जिसे आपके विद्यालय में मार्गदर्शन और परामर्श के माध्यम से मदद की आवश्यकता है। एक उचित परामर्श दृष्टिकोण चुनें। उन तकनीकों का वर्णन करें जिनका उपयोग आप छात्र की मदद करने के लिए करेंगे। विशेष दृष्टिकोण और तकनीकों को चुनते हुए कारणों को बताएं।
8. मार्गदर्शन और परामर्श के बीच एक मजबूत संबंध है। विश्लेषण करें। निम्नलिखित में अंतर करें : (i) निर्देशन और गैर निर्देशन परामर्श तकनीक (ii) परामर्श और निर्देश (iii) परामर्श और सलाह।

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8703

**Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester**

INCLUSIVE EDUCATION (P-VIII)

Paper—III

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Explain the concept of Inclusive Education and discuss its principles. 7
2. Discuss the types of Exclusion with respect to Gender and Locale. 7

SECTION—B

3. What are the Provisions of Inclusive Education under Sarv Shiksha Abhiyan (SSA) ? 7
4. Elaborate the Aims and Objectives of Rashtriya Madhyamik Shiksha Abhiyan (RMSA). 7

SECTION—C

5. How Diversity in classroom can be addressed through Co-operative Learning Strategies ?
6. What are the Pedagogical Strategies for multi-sensory teaching ?

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ

6. ਬਹੁ-ਸੰਵੇਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ?

SECTION—D

7. Discuss Adaptive and Assistive Devices of ICT. 7
8. How family support can be involved in Inclusive Practices ? Discuss. 7

7. ਆਈ. ਟੀ. ਚਰਚਾ

8. ਪਰਿਵਾਰੀ ਸਹਾਇਤਾ

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਨੋਟ :

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਵਧਾਰਨਾ ਨੂੰ ਸਮਝਾਉ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ 'ਤੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਲਿੰਗ ਅਤੇ ਲੋਕੇਲ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਰਵ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਐੱਸ. ਐੱਸ. ਏ.) ਦੇ ਅਧੀਨ ਸੰਮਿਲਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਾਵਧਾਨ ਕੀ ਹਨ ? 7
4. ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮਾਧਿਅਮਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਭਿਆਨ (ਆਰ. ਐਮ. ਐੱਸ. ਏ.) ਦੇ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਅਤੇ ਲਕਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਵੇਰਵਾ ਦਿਉ। 7

ਭਾਗ—ੲ

ਸਹਿਕਾਰੀ ਸਿਖਲਾਈ ਦੀਆਂ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਕਲਾਸਰੂਮ ਵਿੱਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ? 7

6. ਬਹੁ-ਸੰਵੇਦੀ ਸਿਖਾਉਣ ਲਈ ਪੈਡਾਗੋਜੀਕਲ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਕੀ ਹੈ ? 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਆਈ. ਸੀ. ਟੀ. ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਉਪਕਰਣਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
8. ਪਰਿਵਾਰਕ ਸਹਾਇਤਾ ਕਿਵੇਂ ਸੰਮਿਲਤ ਅਭਿਆਸਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ? ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪਾੰਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ। ਸਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਮਾਵੇਸ਼ੀ शिक्षा की अवधारणा को समझाएं और इसके सिद्धांतों की चर्चा करें। 7
2. लैंगिक और लोकेल के संबंध में बहिष्करण के प्रकारों की चर्चा करें। 7

ਭਾਗ—ਖ

3. सर्व शिक्षा अभियान (एस.एस.ए.) के तहत समावेशी शिक्षा के प्रावधान क्या हैं ? 7

4. राष्ट्रीय माध्यमिक शिक्षा अभियान (आर.एम.एस.ए.) के
और लक्ष्यों को विस्तृत करें।

भाग—ग

5. सहकारी शिक्षण रणनीतियों के माध्यम से कक्षा में विविधता के
कैसे संबोधित किया जा सकता है ? 7
6. बहु-संवेदी शिक्षण के लिए शैक्षणिक रणनीतियां क्या है ? 7

भाग—घ

7. आई.सी.टी. के अनुकूली और सहायक उपकरणों की चर्चा करें। 7
8. समावेशी प्रथाओं में परिवार का समर्थन कैसे शामिल हो सकता
है ? चर्चा करें। 7

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8704

**Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester**

SCHOOL MANAGEMENT (P-IX)

Paper-IV

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. What do you understand by School Organization ? Discuss the need and functions of School Organization. 7
2. Which are various norms and conditions for getting a school affiliated with Punjab School Education Board ? 7

SECTION—B

3. Describe Total Quality Management in Education. 7
4. What should be qualities of manager aspiring for TQM ? Suggest strategies for implementing Total Quality Management (TQM). 7

SECTION—C

5. Explain the concept of leadership. Discuss need and importance of leadership. 7
6. 'Curricular activities form an integral part of the school curriculum'. Discuss. 7

SECTION—D

7. Explain the need and importance of school records. What records should be kept in modern secondary school ? 7
8. Write notes on :
 - (i) Stock Register
 - (ii) Admission Register. 7

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਕੂਲ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਸਕੂਲ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਕਾਰਜਾਂ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸਿੱਖਿਆ ਬੋਰਡ ਨਾਲ ਇਕ ਸਕੂਲ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਿਯਮ ਅਤੇ ਸ਼ਰਤਾਂ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ ? 7

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਿੱਖਿਆ ਵਿੱਚ ਕੁੱਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ। 7
4. TQM ਲਈ ਚਾਹਵਾਨ ਮੈਨੇਜਰ ਦੇ ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਹੋਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ ? ਕੁੱਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ (TQM) ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਰਣਨੀਤੀਆਂ ਸੁਝਾਓ। 7

ਭਾਗ—ੲ

- ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ ਧਾਰਣਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ। ਲੀਡਰਸ਼ਿਪ ਦੀ
ਲੋੜ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 7
6. 'ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਸਕੂਲ ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ
ਅੰਗ ਬਣਦੀਆਂ ਹਨ।' ਵਿਚਾਰ ਕਰੋ। 7

ਭਾਗ—ਸ

7. ਸਕੂਲ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡਾਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਤਾ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
ਆਧੁਨਿਕ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੇ ਰਿਕਾਰਡ ਰੱਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ
ਹਨ ? 7
8. ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
(i) ਸਟਾਕ ਰਜਿਸਟਰ 7
(ii) ਦਾਖਲਾ ਰਜਿਸਟਰ। 7

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ
ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸਕੂਲ ਸੰਗਠਨ ਦੇ ਆਪਣਾ ਕਿਆ ਅਭਿਪ੍ਰਾਏ ਹਨ ? ਸਕੂਲ ਸੰਗਠਨ ਦੀ
ਆਵਸ਼ਯਕਤਾ ਔਰ ਕਾਰਯੋਂ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। 7
2. ਪੰਜਾਬ ਸਕੂਲ ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਬੋਰਡ ਦੇ ਸਾਥ ਏਕ ਸਕੂਲ ਕੋ ਸੰਬਢ ਕਰਨੇ ਦੇ
ਲਿਏ ਕੌਨ ਸੇ ਵਿਭਿੰਨ ਮਾਨਕ ਔਰ ਸ਼ਰੱਟੇ ਹਨ ? 7

ਭਾਗ—ਕ

3. ਸ਼ਿਕਸ਼ਾ ਮੇਂ ਕੁਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੋ। 7
4. TQM ਦੇ ਲਿਏ ਸਹੱਤਕਾਕਾਂਸ਼ੀ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਮੇਂ ਕਿਆ ਗੁਣ ਹੋਨਾ ਚਾਹਿਏ ?
ਕੁਲ ਗੁਣਵੱਤਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ (TQM) ਕੋ ਲਾਗੂ ਕਰਨੇ ਦੇ ਲਿਏ ਰਣਨੀਤੀਯੋਂ
ਕਾ ਸੁਝਾਵ ਦੇਂ। 7

भाग—ग

5. नेतृत्व की अवधारणा को समझाइए। नेतृत्व की आवश्यकता और महत्व पर चर्चा करें। 7
6. 'पाठ्यक्रम गतिविधियां स्कूल पाठ्यक्रम का एक अभिन्न हिस्सा है।' चर्चा करें। 7

भाग—घ

7. स्कूल रिकॉर्ड की आवश्यकता और महत्व को समझाएं। आधुनिक माध्यमिक विद्यालय में क्या रिकॉर्ड रखे जाने चाहिए ? 7
8. नोट लिखें :
 - (i) स्टॉक रजिस्टर
 - (ii) प्रवेश रजिस्टर। 7

Exam. Code : 110804

Subject Code : 8706

Bachelor of Education (B.Ed.) Two Years
(Semester System) 4th Semester

HEALTH AND PHYSICAL EDUCATION (CP-V)

Paper—V, Opt. (ii)

Time Allowed—1½ Hours] [Maximum Marks—35

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Write about various objectives of health education.
2. Discuss the concept and importance of Physical Education.

SECTION—B

3. What is the relationship of Health and Physical Education with various languages ?
4. What is the relationship of Health and Physical Education with Social Sciences ?

SECTION—C

5. Differentiate between Communicable and Non Communicable Diseases.
6. What are the causes of AIDS and write the preventive measures of AIDS.

SECTION—D

7. Write about the Nutritional needs of children.
8. Discuss the benefits of any two Yoga kriyas.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਸਿਹਤ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਲਿਖੋ।
2. ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਅਵਧਾਰਣਾ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?
4. ਸਿਹਤ ਅਤੇ ਸਰੀਰਕ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਸਮਾਜਿਕ ਵਿਗਿਆਨ ਨਾਲ ਕੀ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ?

ਭਾਗ—ੲ

5. ਸੰਚਾਰੀ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਚਾਰੀ ਰੋਗਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
6. ਏਡਜ਼ ਦੇ ਕਾਰਨ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਏਡਜ਼ ਦੇ ਰੋਕਥਾਮ ਲਈ ਉਪਾਅ ਲਿਖੋ।

भाग—स

7. घँचिआं दीआं पेंसट सँबँपी ज़रूरतें घारे लिखें।
8. किसे वी दे जोग किउतीआं दे लाडां घारे चरचा करें।

(Hindi Version)

नोट :— कुल आठ प्रश्न हैं। विद्यार्थी कोई पांच प्रश्न करें। सभी प्रश्नों के समान अंक हैं।

भाग—क

1. स्वास्थ्य शिक्षा के विभिन्न उद्देश्यों के बारे में लिखें।
2. शारीरिक शिक्षा की अवधारणा और महत्व पर चर्चा करें।

भाग—ख

3. विभिन्न भाषाओं के साथ स्वास्थ्य और शारीरिक शिक्षा का क्या संबंध है ?
4. सामाजिक विज्ञान के साथ स्वास्थ्य और शारीरिक शिक्षा का क्या संबंध है ?

भाग—ग

5. संचारी और गैर-संचारी रोगों के बीच अंतर करें।
6. एड्स के क्या कारण हैं ? एड्स के निवारक उपाय लिखें।

भाग—घ

7. बच्चों की पोषण संबंधी जरूरतों के बारे में लिखें।
8. किन्हीं दो योग क्रियाओं के लाभों पर चर्चा करें।

Exam. Code : 217701
Subject Code : 5918

Master of Education (M.Ed.) (Two Years) 1st Sem.
INTRODUCTION TO EDUCATIONAL RESEARCH
METHODOLOGY

Paper—III

Time Allowed—3 Hours] [Maximum Marks—70

Note :—There are **EIGHT** questions. Candidates are required to attempt any **FIVE** questions. All questions carry equal marks.

SECTION—A

1. Discuss meaning and nature of educational research. Write a detailed note on some emerging trends in educational research.
2. Explain the following :
 - (i) Purpose of review of the literature
 - (ii) Framework of the research proposal.

SECTION—B

3. Why probability sampling is generally preferred in comparison to non-probability sampling ? Explain the procedure of selecting a simple random sample.
4. Write short notes on the following :
 - (i) Representation and biased samples
 - (ii) Quota sampling and snowball sampling.

SECTION—C

5. List the different methods of collecting data. Which one is the most suitable for conducting enquiring regarding welfare programme in India ? Explain its merits and demerits.

6. (i) Explain the uses of checklist and schedule.
- (ii) Write the factors which influence validity research.

SECTION—D

7. What do you understand by Spearman's coefficient of correlation ? Compute the Spearman's coefficient of correlation from the following data :

X : 48 33 40 9 16 16 65 24 46 57

Y : 13 13 24 6 15 4 20 9 6 19

8. Explain the following :
 - (i) Biserial and point biserial correlation
 - (ii) Null and alternate hypothesis
 - (iii) Types of error.

(Punjabi Version)

ਨੋਟ :- ਕੁੱਲ ਅੱਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਪ੍ਰੀਖਿਆਰਥੀ ਕੋਈ ਪੰਜ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅੰਕ ਬਰਾਬਰ ਹਨ।

ਭਾਗ—ੳ

1. ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਵਿਦਿਅਕ ਖੋਜ ਦੇ ਕੁਝ ਉੱਭਰ ਰਹੇ ਰੁਝਾਨਾਂ ਬਾਰੇ ਵਿਸਥਾਰਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋ।
2. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ :
 - (i) ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦਾ ਉਦੇਸ਼
 - (ii) ਖੋਜ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਰੂਪਰੇਖਾ।

ਭਾਗ—ਅ

3. ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਮੂਨੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਸੰਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਤੁਲਨਾ ਵਿੱਚ ਕਿਉਂ ਪਸੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ? ਇੱਕ ਸਧਾਰਣ ਬੇਤਰਤੀਬੇ ਨਮੂਨੇ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
4. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ 'ਤੇ ਲਘੂ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਅਤੇ ਪੱਖਪਾਤੀ ਨਮੂਨੇ
 - (ii) ਕੋਟਾ ਨਮੂਨਾਕਰਨ ਅਤੇ ਸਨੋਬਾਲ ਨਮੂਨਾਕਰਨ।

schedule.

the validity

efficient of
efficient of

46 57

19

ਪ੍ਰਸ਼ਨ

ਕਰੋ।

ਬਾਰਤ

ਭਾਗ—ੳ

ਡੇਟਾ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਦੇ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੀ ਸੂਚੀ ਬਣਾਉ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭਲਾਈ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਾਰੇ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਿਤ ਤਰੀਕਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਔਗੁਣਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ।

- (i) ਚੈਕਲਿਸਟ ਅਤੇ ਕਾਰਜਕ੍ਰਮ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ।
- (ii) ਉਹ ਕਾਰਕ ਲਿਖੋ ਜੋ ਖੋਜ ਦੀ ਵੈਧਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਸ

7. ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ ਬਾਰੇ ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ ? ਹੇਠ ਦਿੱਤੇ ਡੇਟਾ ਤੋਂ ਸਪੀਅਰਮੈਨ ਦੇ ਗੁਣਾਂਕ ਦੇ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧਾਂ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ :

X : 48 33 40 9 16 16 65 24 46 57

Y : 13 13 24 6 15 4 20 9 6 19

8. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸੋ :

- (i) ਦਿਭਾਸ਼ੀ ਅਤੇ ਬਿੰਦੂ ਦਿਭਾਸ਼ੀ ਸਹਿ-ਸੰਬੰਧ
- (ii) ਨਲ ਅਤੇ ਵਿਕਲਪਿਕ ਧਾਰਣਾ
- (iii) ਗਲਤੀ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।

(Hindi Version)

ਨੋਟ :— ਕੁਲ ਆਠ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ। ਵਿਦਿਆਰਥੀਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪਾँਚ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਸਮਾਨ ਅੰਕ ਹਨ।

ਭਾਗ—ਕ

1. ਸ਼ੈਲਿਕ ਅਨੁਸੰਘਾਨ ਦੇ ਅਰਥ ਅਤੇ ਸਵਰੂਪ ਪਰ ਚਰਚਾ ਕਰੋ। ਸ਼ੈਲਿਕ ਅਨੁਸੰਘਾਨ ਮੇਂ ਕੁਝ ਤਖਰਤੇ ਰੂਜ਼ਾਨੋਂ ਪਰ ਏਕ ਵਿਸ਼੍ਰੁਤ ਨੋਟ ਲਿਖੋਂ।
2. ਨਿਮਨਲਿਖਿਤ ਕੋ ਬਤਾਏ :—
 - (i) ਸਾਹਿਤਯ ਕੀ ਸਮੀਕਸ਼ਾ ਕਾ ਤਵੇਸ਼ਯ
 - (ii) ਅਨੁਸੰਘਾਨ ਪ੍ਰਸ਼੍ਤਾਵ ਕੀ ਰੂਪਰੇਖਾ।

भाग—ख

3. गैर-संभावित नमूने की तुलना में संभावित नमूने को क्यों पसंद किया जाता है ? एक सरल यादृच्छिक नमूना चुनने की प्रक्रिया को समझाइए।
4. निम्नलिखित पर लघु नोट लिखें :-
(i) प्रतिनिधित्व और पक्षपाती नमूने
(ii) कोटा नमूनाकरण और स्नोबॉल नमूनाकरण।

भाग—ग

5. डेटा एकत्र करने के विभिन्न तरीकों की सूची बनाएं। भारत में कल्याकारी कार्यक्रम के विषय में संवाही पूछताछ करने के लिए सबसे उपयुक्त तरीका कौन-सा है ? इसके गुणों और अवगुणों की व्याख्या कीजिए।
6. (i) चेकलिस्ट और शेड्यूल के उपयोग की व्याख्या करें।
(ii) उन कारकों को लिखें जो अनुसंधान की वैधता को प्रभावित करते हैं।

भाग—घ

7. स्पीयरमैन के सहसंबंध के गुणांक से आप क्या समझते हैं ? निम्नलिखित डेटा से स्पीयरमैन के सहसंबंध गुणांक की गणना करें :-

X : 48 33 40 9 16 16 65 24 46 57

Y : 13 13 24 6 15 4 20 9 6 19

8. निम्नलिखित को बताइए :-
(i) द्विभाषी और बिंदु द्विभाषी सहसंबंध
(ii) शून्य और वैकल्पिक परिकल्पना
(iii) त्रुटि के प्रकार।